

KANNANOTTO Liikenne- ja viestintävirasto Traficomille

Valtion joukkoliikennetuen uudistaminen Lapin talvikauden työssäkäynnin, matkailun ja saavutettavuuden turvaamiseksi

Lapin seutukunnat esittävät, että valtion joukkoliikennetuen jakoperusteita uudistetaan niin, että matkailun talvikuukausien poikkeuksellisen korkeat käyttäjämäärät huomioidaan nykyistä paremmin valtiontukien myöntämisessä. Nykyinen päiväkohtainen toimintatapa ei tunnista riittävästi matkailusezonkien vaikutusta Lapin liikennetarpeisiin.

Käytännössä esitys tarkoittaa, että talvikauden matkustajamäärät, vuorotarjonta ja alueelliset erityisolosuhteet huomioidaan tukilaskennassa omana painotuksenaan. Näin valtiontuki kohdistuisi paremmin sinne, missä kysyntä ja kustannukset kasvavat kausiluonteisesti, mutta palvelutarve on alueen elinkeinoille ja asukkaille välttämätön.

Perustelut ja taustatiedot:

Matkailun kausivaihtelu kasvattaa Lapissa joukkoliikenteen palvelutarvetta erityisesti marras–huhtikuussa lentokenttien, rautatieasemien, matkailukeskusten, kuntakeskusten ja työpaikka-alueiden välillä. Pitkät etäisyydet ja voimakkaasti vaihtelevat käyttäjämäärät nostavat järjestämiskustannuksia. Taloushaasteissa oleva Suomi tarvitsee kasvualojen työllisyyttä ja yritysten liikevaihdon kasvua. Matkailun odotetaan kasvavan noin 10 prosentin vuosivauhtia, ja Lapin vierailijamäärän arvioidaan nousevan seuraavan 10 vuoden aikana 2 miljoonasta 5 miljoonaan. Nykyisin yöpymisvuorokausia on Lapissa noin 5,2 miljoonaa.

Nykyinen valtiontukimalli perustuu pääosin vuosikeskiarvoihin tai päiväkohtaisiin määriin. Siksi talvikauden kysyntäpiikit eivät näy tukitasossa riittävästi, vaikka ne määrittävät tarvittavan vuorotarjonnan ja palvelukapasiteetin. Seurauksena palvelutaso voi jäädä sesonkiaikana todellista tarvetta heikommaksi.

Matkailun merkitys kansantaloudelle: Matkailu on Lapin tärkeimpiä elinkeinoja ja kansainvälisesti kasvava vientituote. Riittävä joukkoliikenne tukee kestäväää kasvua, vähentää yksityisautoilua ja vahvistaa saavutettavuutta. Tunturi-Lapissa matkailun merkitys aluetaloudelle ja työllisyydelle on erityisen suuri: Enontekiöllä matkailun osuus toimialojen henkilötötyvuosista on 80 %, Kolarissa 48,5 %, Muoniossa 42,9 % ja Kittilässä 37,6 %. Näissä kunnissa matkailutulo oli vuosina 2023–2024 yhteensä 414,53 miljoonaa euroa ja matkailuun liittyvät henkilötötyvuodet yhteensä 1 799.

Myös Pohjois-Lapin kunnissa matkailu on merkittävä elinkeino ja keskeinen osa kuntien taloutta. Inarin kunnassa matkailun osuus kaikkien toimialojen liikevaihdosta on 43,2 % ja välitön matkailutulo vuonna 2025 oli 175 miljoonaa euroa. Sodankylässä välitön matkailutulo vuonna 2025 oli 88,7 miljoonaa euroa. Utsjoella taas matkailun liikevaihto vuonna 2025 on ollut avioltta 4,5 miljoonaa euroa.

Tunturi-Lapin ja Pohjois-Lapin matkailun alueelliset matkailuluvut osoittavat, että joukkoliikenteen palvelutasolla on suora yhteys matkailuelinkeinon toimintaedellytyksiin, työvoiman saatavuuteen ja kuntien elinvoimaan.

Ehdotamme, että valtiontuen jakoperusteissa otetaan käyttöön malli, jossa talvikauden matkustajamäärät ja vuorotarjonta huomioidaan nykyistä vahvemalla painotuksella. Malli voisi perustua esimerkiksi sesonkikohtaisiin kertoimiin, erilliseen talvikauden tukeen tai toteutuneisiin matkustaja- ja vuoromääriin, jotta tukitaso vastaisi paremmin kysynnän todellista vaihtelua.

Joukkoliikenteen kehittäminen palvelee matkailun lisäksi paikallisten asukkaiden arkea ja työssäkäyntiä. Toimivat yhteydet tukevat yhdenvertaisuutta ja alueellista tasa-arvoa myös niille, joilla ei ole autoa tai ajokorttia. Ikääntyneet, nuoret, opiskelijat, kausityöntekijät ja muut autottomat kuntalaiset tarvitsevat toimivia joukkoliikennedyhteyksiä työssäkäyntiin, asiointiin, terveyspalveluihin ja vapaa-aikaan. Riittävä vuorotarjonta luo edellytykset joukkoliikenteen käytölle, ja valtiontuen tulee vastata asukkaiden ympärivuotisiin liikkumistarpeisiin sekä vähentää yksityisautoilun tarvetta.

Kansainvälinen kilpailukyky: Riittävä joukkoliikennepalvelu on edellytys Lapin kansainväliselle matkailulle ja alueen kilpailukyvyllä. Palvelutason heikentyminen vaikuttaa suoraan matkailutuloihin, aluetalouteen, työvoiman saatavuuteen sekä matkailun ympärivuotisuuden kehittämiseen. Joukkoliikenne tukee kansainvälisen ja kotimaisen työvoiman liikkumista sekä varmistaa työssäkäynnin kannalta välttämättömän peruspalvelutason.

Lapin joukkoliikenteen haasteet korostuvat alueilla, joilla juna- ja lentoliikenteen yhteydet, matkailukeskusten saavutettavuus ja työssäkäyntiliikenne kytkeytyvät toisiinsa. Supistuvat vuoromäärät heikentävät paikallisten asukkaiden ja matkailualan työntekijöiden liikkumismahdollisuuksia. Erityisiä yhteystarpeita ovat esimerkiksi Kemijärvi–Pyhä-Luosto, Kittilä–Levi, Kolari–Ylläs, Inari–Ivalo–Saariselkä sekä Rovaniemen lento- ja raideliikenteen solmukohdat. Rovaniemen lentoasema palvelee koko Lappia sekä osin Ruotsin ja Norjan pohjoisia alueita. Tukimallin tulee tunnistaa, että Lapin joukkoliikenteen kattavuus on Etelä-Suomea heikompi, vaikka työvoiman liikkumisen ja sesonkien palvelutarve kasvaa voimakkaasti.

Joukkoliikenne ei ole vain liikkumispalvelu, vaan osa alueen elinvoimaa ja huoltovarmuutta. Erityisesti terveys- ja muiden välttämättömien palveluiden keskittäminen suurempiin keskuksiin lisää toimivien joukkoliikennedyhteyksien tarvetta. Palveluiden saavutettavuus ei voi perustua siihen, että jokaisella kuntalaisella on auto ja mahdollisuus ajaa pitkiä matkoja.

Kestävää liikennejärjestelmää ei voida rakentaa vain alueille, joilla joukkoliikenteen järjestämiselle on parhaat edellytykset. Valtion tuella on turvattava yhteydet myös alueilla, joilla pitkät etäisyydet ja vähäinen väestöpohja vaikeuttavat liikenteen järjestämistä. Lapissa kysyntä vaihtelee voimakkaasti vuoden aikana, ja sesonkiaikoina liikkuminen kasvaa merkittävästi. Tämä alueellinen ja ajallinen vaihtelu on huomioitava palvelutasossa ja liikennejärjestelmän pitkäjänteisessä kehittämisessä, jotta kasvava liikkumistarve voidaan ohjata kestävämpiin ratkaisuihin.

Ehdotus:

Traficomin tulee käynnistää valmistelu, jossa valtiontuen jakoperusteet uudistetaan huomioimaan Lapin talvikauden erityispiirteet, työvoiman liikkumistarpeet ja matkailusesongin aiheuttama kysynnän kasvu. Valmistelussa tulee arvioida sesonkikohtaisen tuen tai painotuksen käyttöönottoa siten, että tuki perustuu

**Tunturi-Lapin Kehitys /
Fell Lapland Development**

Veli-Matti Hettula
Toiminnanjohtaja / Executive Director
Tel: +358 (0)400 415 345
email: veli-matti.hettula@tunturilapinkehitys.fi

Muonion kunnantalo/Tunturi-Lapin Kehitys ry.
Puthaanrannatie 15, FIN 99300 Muonio, www.muonio.fi

Enontekiön kunnantalo/Tunturi-Lapin Kehitys ry.
Ounastie 165, FIN 99400 Enontekiö, www.enontekio.fi

Kittilän kunnantalo/Tunturi-Lapin Kehitys ry.
Valtatie 15, 99100 Kittilä, www.kittila.fi

nykyistä paremmin toteutuneisiin matkustajamääriin, vuorotarjontaan ja alueellisiin erityisolosuhteisiin. Lapin seutukuntia, kuntia, matkailutoimijoita ja liikenteen järjestäjiä tulee kuulla valmistelun aikana. Lapin seutukunnat ovat valmiita osallistumaan jatkovalmisteluun ja tarjoamaan tietoa matkailun kausivaihtelun, työssäkäynnin, paikallisten liikkumistarpeiden ja pitkien etäisyyksien vaikutuksista joukkoliikenteeseen.

27.08.2026

Tunturi-Lapin Kehitys
Veli-Matti Hettula

Pohjois-Lapin Alueyhteistyön kuntayhtymä
Vilma Säteri

Itälapin kuntayhtymä
Antti Mulari

Ranuan kunta
Tuomas Aikkila

**Tunturi-Lapin Kehitys /
Fell Lapland Development**

Veli-Matti Hettula
Toiminnanjohtaja / Executive Director
Tel: +358 (0)400 415 345
email: veli-matti.hettula@tunturilapinkehitys.fi

Muonion kunnantalo/Tunturi-Lapin Kehitys ry.
Puthaanrannatie 15, FIN 99300 Muonio, www.muonio.fi

Enontekiön kunnantalo/Tunturi-Lapin Kehitys ry.
Ounastie 165, FIN 99400 Enontekiö, www.enontekio.fi

Kittilän kunnantalo/Tunturi-Lapin Kehitys ry.
Valtatie 15, 99100 Kittilä, www.kittila.fi